

Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskola

A SPEKTRUM NYELVE

Szintudatosság és fényérzékenység a kortárs absztrakt festészetben

DLA értekezés tézisei

Paizs Péter

2012

Témavezető

Dr. habil, CSc. Beke László

Doktori disszertációmban a színt és a fényt, a kortárs művészetben megjelenő színtudatosság és színérzékenység fogalmán keresztül definiálom.

Festői tevékenységem okán értekezésemben *a színt és a fényt – mint jelenséget és művészeti kifejezőeszközt* – együtt vizsgálom. Megállapítom, hogy az általam használt „színtudatosság és fényérzékenység” kifejezés magába foglalja a színtan fogalmát is, ám – állításom szerint – tartalmában, szerepében eltér attól. Az általam használt fogalom az információt hordozó szín anyagáról, a távoli energia természetéről, annak következetes, tudatos, ám invenciózus és szenzibilis képzőművészeti alkalmazásáról, a szín és a fény festészeti kifejezésének lehetőségéről és annak oktatásáról szól. Doktori témámban azokat a munkákat és alkotói helyzeteket mutatom be, ahol az experimentalitásra való törekvés a művésztanári attitűddel és magatartással együtt érhető tetten. Disszertációmmal és az ahhoz szorosan kapcsolódó mesterművemmel adok választ arra a kérdésre, hogy festéket, színt, vagy fényt kever-e a festő.

I.

Témaválasztásom előzményeinek rövid összefoglalása

Értekezésem témáját tanári, színelméleti és főként festői tevékenységem határozta meg. Foglalkoztatott a kérdés, hogy miként tudom a világról alkotott képemet: „*a képet*” megfesteni. A véletlen is közrejátszott abban, hogy végül olyan *festészeti kísérletet* valósítsak meg, ahol az absztrakt geometria és a „minimal” általam „megformázott” és falra kerülő vásznaira „kent” (festék)anyag találkozzék, interakcióba lépjen a fénnel. E két éven át tartó elméleti és gyakorlati munka eredményéből valósult meg 2009-ben a budapesti Kassák Múzeumban az Illumination 3D című kiállításom.

Doktori disszertációm alcímébe foglaltaknak pedig az adott alapot, hogy 2011-ben Fulbright művész-kutatói ösztöndíjjal három hónapot töltöttem New Yorkban a City University of New York, Hunter College Művészeti Tanszékén.

II.

Disszertációm célja és felépítése

Értekezésem alapvető célja, hogy az elméleti alapok felállítását követően gyakorlati példákkal igazoljam a spektrum nyelvén történő vizuális kommunikáció mai

aktualitását. Disszertációmban három megközelítésben vizsgálom az elektromágneses spektrum látható tartományát:

1/ Általános, elméleti megközelítés: melyben azokra az eredményekre támaszkodom, amelyek tisztázzák a fény keletkezésének körülményeit, a szín, a látás, az érzékelés-észlelés folyamatát és amely az elektromágneses sugárzást univerzális kódként kezeli, mérhető entitásként, mely az evolúció során az ember fő érzékleti modalitásává lett.

2/ Speciális, gyakorlati megközelítés: ahol a művészeti produkciók és azok alkotóinak bemutatása során azt a hipotézist fejtem ki, hogy a kortárs absztrakt képzőművészetben létezik, sőt újra erőteljes expanzióban van a színtudatos és fényérzékeny festészeti kifejezőmód és annak oktatása.

3/ Önreflektív megközelítés: melyben a remisszió alapultó festészeti fény-szín kísérletem, egy „*nem newtoni spektrum*” létrehozása tanulságait és az erre épülő festménysorozatomban „helyszín- és napszakfüggő” bemutatásával kapcsolatos előzetes feltételezéseimet, majd – annak megoldása után – ezen eredményekhez kapcsolódó következtetéseimet, állításaimat fogalmazom meg.

III.

Értekezésem fő tézisei

1.

Előzetes tanulmányaimból fakadó feltételezéseim után disszertációmban arra a következtetésre jutottam, hogy a Hunter College of The City University of New York Művészeti Tanszéke a modern festészet és szobrászat, valamint a kortárs művészettörténet tanítása mellett *kiemelkedő tradícióval rendelkezik a művészeti színtan oktatásában*. Kiemelem az egykor itt tanító Robert Motherwell, Robert Morris, Ad Reinhardt, Ray Parker, Tony Smith, Tony Milkowski és Doug Ohlson elzárnyú munkáját. Részletesebben tárgyalom, hogy jelenleg e tradíciót Sanford Wurmfeld, Vincent Longo, Robert Swain, Gabriele Evertz kortárs amerikai festőművészek folytatják, akik (mások mellett) dolgozatomban a „színtudatos és fényérzékeny festő” fogalmát testesítik meg.

2.

Szántudatosság és fényérzékenység alatt azt a művész-tanár attitűdöt értem, amelynek során a művészeti színtan elmélyült ismeretén túl az alkotó olyan egyedi, karakteres, invenciózus munkákat hoz létre, melyekből szín és/vagy fénytani összefüggések, feltételezések – olykor következtetések, esetenként új rendszerek – de mindenféleképp *új tanulságok* vonhatók le. Véleményem szerint ennek párosulnia kell azzal, hogy a művész ne csak a kísérletező alkotás során bizonyítsa ez irányú ismereteit, hanem egyúttal képes legyen műve szakszerű verbális interpretálására is. Következtetésem szerint példaértékű, ha a mű a maga egyediségében mintegy „tananyaggá” válik, amelyet létrehozója értelmez és klasszifikál. Állításom szerint erre azok a munkák képesek, amelyekben *a szín és a fény interakciója mellett azok nézője is vizuálisan aktív, pszichofizikailag stimulált – szenzuálisan megérintett – állapotba kerül.* Ez a hatás leginkább (a Hunter College tanárai közül) Wurmfeld absztrakt *Cyckloramái*ban és Evertz nagyméretű *Spectrum* sorozatán mutatható ki.

3.

A Nap és Newton spektruma a 20. században újra erőteljesen foglalkoztatta az absztrakt művészeket. A primer fény volt az érdekes: *maga a sugárzó energia.* Doktori értekezésemben rámutatok arra, *Illumination 3D+* című, 9 darabból álló mestermunkámmal pedig alátámasztom azt, hogy képeim színhordó felületéről visszavert fény esetén a fehér falon látott jelenség – a reflektált szivárvány – csupán hasonlóság a prizma által létrehozott írisszel. Megállapítom, hogy „szín-darabjaimon” *a beeső fehér fény remissziót, szórt fényvisszaverődést szenved. A remisszió során a fehér fényből csak azok a „hullámhosszak szóródnak vissza”, melyeket az illető festék(szín) pigmentje anyagszerkezete okán visszaver. Így a fehér falra fizikailag létező és látható színes fény kerül. A képek megvilágított, színhordó felületén a fény és a festék(anyag) interakciója jön létre, melynek eredménye a falon válik láthatóvá.* A fehér fény polifóniáját a festék anyagszerkezete alakítja át a falon megjelenő „spektrummá”. Ezt – festőként – „*nem newtoni spektrumnak*” nevezem és egyben arra a következtetésre jutok, hogy a falon *a Tizenöt milliárd év fénye és anyaga látható.*